

Posudek magisterské diplomové práce

Bc. Martin Kubena

Mluví stříbro, mlčí zlato?

Environmentálně estetická analýza vybraných dokumentárních snímků

Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy

Studijní program sociální a kulturní ekologie

Předložená diplomová práce o rozsahu 104 stran představuje vpravdě originální a smělý pokus o analýzu dvou dokumentárních filmů zabývajících se vztahem člověka a přírody na základě vybraných environmentálně estetických teorií.

Formální náležitost práce, zpracování, rozdělení, doporučení

Autor již v úvodní části shrnuje nejdůležitější výzkumné otázky a předestírá hlavní hypotézy. Nutno říci, že tato část by zasloužila důkladnější zpracování a podrobnější rozvedení. Formálně je dále práce rozdělena na teoretickou část, která přibližuje vybrané environmentálně estetické teorie, se kterými autor dále pracuje. Snaží se také neobeznámenému čtenáři disciplínu představit jako celek. Součástí tohoto oddílu je rovněž elementární nastínění principů filmové analýzy a specifík dokumentárního žánru, jelikož těžištěm práce je analýza dvou vybraných dokumentárních snímků. Tato část zabírá zhruba polovinu práce, což je vzhledem k zvolenému tématu a metodě odpovídající rozsah. Prostředek práce je věnován objasnění autorova přístupu k naplnění svého záměru, tedy zejména vysvětlení metody. Lze podotknout, že tato část se obvykle nachází po úvodu, avšak nevidím v tom pro čtenáře větší překážku. Následuje analytická část práce, ve které je věnován dostatečný prostor popisu a analýze dvou dokumentárních snímků z hlediska teorií environmentální estetiky. Z formálního hlediska je práce zpracována náležitě. Její gramatická a stylistická úprava není bezchybná, ale nevyskytují se v ní žádné zásadní chyby. Citováno je vždy v souladu s etickými i odbornými normami. Citační styl je jednotný, ale závěrečná bibliografie by zasloužila důtklivější péči, zejména v odlišení kvalifikačních prací a přednášek od monografií a článků. V práci se občas vyskytují citace z kvalifikačních prací v těsném sousedství s odkazy na relevantnější literaturu a vzhledem ke zvolenému citačnímu stylu, to může působit zmateně či dojmem jakési nedbalosti (viz např. s. 17). Rovněž úprava bibliografie není zcela jednotná a některé uvedené údaje jsou v bibliografii redundantní (ISBN, údaj o online dostupnosti některých zdrojů, [http:/](#) odkazy atp.) a nasvědčují tomu, že odkazy byly pouze zkopírovány z internetových databází a jejich úpravě, sjednocení a zpřehlednění pro čtenáře nebyla věnována patřičná péče. V práci však není opomenuto ani krátké shrnutí dosavadního bádání v oblasti, které se autor věnuje, což hodnotím kladně. Bohužel text se místy zdá rozdělen na snad až příliš velké množství dílčích podkapitol, přičemž některé pasáže by bylo záhodno rozvést a jiné by bylo možné výrazně zkrátit či

dokonce vynechat. V závěru pak autor provádí i diskusi nad vlastním bádáním a střízlivě hodnotí jeho přínos a možné další využití.

Jazyková stránka

Jde o stylisticky dobře zpracovaný text, který je místy velmi čtivý, avšak na odborný styl obsahuje někdy až příliš velké množství barvitých popisů a metafor. Práce však, podle mého soudu, není zatížena autorovou snahou předvést své literární dovednosti ani lexikální robustnost. Její charakter do značné míry vyžaduje barvitě vyjadřování a domnívám se, že bez něj by byla práce ochuzena o důležitou kvalitu. Z gramatického hlediska se v textu vyskytuje, vzhledem k jeho rozsahu a náročnosti některých formulací, vcelku nízké množství gramatických chyb a v úhrnu lze považovat jazykovou stránku práce za zdařilou. Místy až příliš výřečný projev ovšem může občas mást či vést k určité nejednoznačnosti či neurčitosti ve vyjadřování, což je v odborném textu slabinou.

Výběr filmů a environmentálně estetických teorií, zdůvodnění výzkumného záměru, autorovy motivace

V jádru veškerého autorovy snahy, ležela velmi podstatná otázka, jaký vliv má způsob našeho poznávání přírodních jsovcen i totality přírody na naše estetické oceňování a v posledku i na náš afektivní vztah k ní, tedy jakým způsobem pro nás získává neutilitární hodnotu. Zvolil si proto dva dokumentární snímky, které zaujímají k tomuto problému, na první pohled, zcela odlišné epistemologické stanovisko a pokusil se je podrobit analýze z hlediska environmentálně estetických teorií, které stojí rovněž zdánlivě na protilehlých koncích filosofického spektra. Hypoteticky měl tedy snímek *Po nás potopa* odpovídat teoriím, které v environmentální estetice zastávají stanovisko kognitivní (tzv. vědecký kognitivismus reprezentovaný zejména v práci zhusta jmenovaným a citovaným Allenem Carlsonem), tedy že naše znalosti, ať již charakteru přírodovědného nebo kulturního (báje, historiky, příběhy) hrají v náležitém estetickém oceňování přírody zásadní roli. Snímek *Samsara* měl potom nalézt svůj odraz v teoriích, které spoléhají na nekognitivní složky našeho vědomí, tedy staví na primátu percepce a nepovažují žádnou znalost za rozhodující složku našeho estetického zření přírody a jejích jsovcen (zejména tzv. estetika zapojení či angažovanosti reprezentovaná v práci především osobností Arnolda Berleanta). Autorovi lze bezesporu vytknout místy až přílišnou tendenci vnímat kvalifikační práci jako tvůrčí čin. Nejedná se však o nepoctivost či lajdáctví, nýbrž o vyjádření vnitřního přesvědčení.

Náležitost zvolené metody, sémiotická analýza, komparace

Hlavní metodou práce je sémiotická analýza a nejdůležitější zjištění plynou z komparace. Práci lze označit za odbornou esej založenou právě na porovnání odlišných narativních a vizuálních postupů obou snímků. Autor důsledně a srozumitelně zdůvodňuje výběr jednotlivých filmů a vychází přitom ze zavedené typologie. Z hlediska metody je zcela pochopitelné a rozumné, že se autor rozhodl východiska užitých teorií zredukovat a komprimovat. Činí tak vcelku přehledně a smysluplně a jeho desetibodová tabulka (s. 52-54) rozlišující mezi dvěma základními osami environmentální estetiky je pro účely práce vhodné zkonstruovaným analytickým nástrojem, jehož se autor později zodpovědně drží. V analytické části je potom více či méně užito většiny zmiňovaných teoretických konceptů.

Hodnocení kompetence porozumět (složitým) teoretickým konceptům

Autor v celé práci prokazuje dostatečnou kompetenci vykládat a dále pracovat s pokročilými environmentálně estetickými teoriemi. Rovněž, dle mého omezeného soudu, prokazuje základní orientaci v postupech filmové teorie. Analýza je postavena na poučeném výkladu relevantní odborné literatury. Oddíl věnovaný představení environmentální estetiky je navíc solidně zpracovanou výběrovou kompilací, která dostatečně uvádí nepoučeného čtenáře do široce rozvětvené disciplíny. Bohužel se však autorovi ve výkladu nedaří vždy udržet jasnou a srozumitelnou linii a místy se jedná o poněkud chaotickou změť působící dojmem naakumulovaných poznámek a souhrnu až příliš mnoha parafrází. Teoretická část by tedy zasloužila ještě další editaci, utřídění a projasnění. Velmi by textu pomohlo, kdyby autor věnoval více péče přehlednému shrnutí vykládaných teorií a rozumně některé z nich vynechal. V případě některých teorií (např. klíčový koncept Berleantova estetického pole, s. 26) naopak není zcela jednoznačné, zda jim autor porozuměl v celé jejich šíři a zasloužily by komplexnější a méně zkratkovitý výklad. Přestože oceňuji zaujetí autora a jeho píli v seznamování se s filosofickými koncepty estetického vnímání přírody, musím bohužel konstatovat, že práce v mnoha ohledech působí surovým dojmem a přetavení dychtivých poznámek v ucelený a koherentní text se, z pohledu čtenáře, ne vždy daří. Přesto si nemohu odpustit poznámku, že autor prokazuje vysokou míru citlivosti pro vnímání subtilních filosofických problémů, pouze se mu ji nedaří v práci vždy vhodně zformulovat a manifestovat.

Hodnocení analýzy, její výpovědní hodnota a přínosnost, prolnutí teoretické a empirické části

Analytické schopnosti autora mu umožnily dospět k některým netriviálním výsledkům. Pro analýzu zkonstruoval vlastní desetibodové schéma, ve kterém se pokusil vlastnosti snímků relevantní z hlediska environmentální estetiky přehledně kategorizovat. Ačkoliv autor v práci deklaruje snahu přispět k rozvoji environmentální estetiky i filmové vědy (s. 14), nutno podotknout, že vliv práce zejména v oblasti filmové teorie lze střízlivě zhodnotit jako omezený. Přesto se domnívám, že užití netradičního spojení analýzy filmových děl prostřednictvím environmentálně estetických teorií, lze hodnotit jako podnětné.

Samotná analýza vždy sestává z vcelku podrobného a přesného popisu obsahové a formální stránky obou dokumentů a následuje jádro stati tedy environmentálně estetická analýza dle načrtnutých deseti parametrů, z níž vyplívá, zda má zobrazení přírody v daném snímku blíže k teoriím kognitivní či nekognitivní environmentální estetiky. Tato stěžejní část práce je zpracována s velkým zaujetím a smyslem pro vystižení podstaty zobrazovaného a hodnotím ji jako největší klad celé práce. Autor v ní prokazuje schopnost užití vhodné slovní zkratky a sugestivního líčení, které však slouží jako pomůcka pro seriózní rozbor a nikoliv jako pouhá jazyková hra. Barvitý popis navíc doplňuje velmi užitečná obrazová příloha včleněná přímo do textu a doplněná autorovými výstižnými popisky, které čtenáře uvádí do kontextu. Jako důležité vnímám zejména to, že se autorovi podařilo hodnotit oba snímky bez projevení vlastních preferencí k jednomu či druhému směru přemýšlení. Naopak je z práce znát, že se s oběma směry lépe seznámil a dokázal docenit jejich kvality i rozpoznat slabiny a především si uvědomit, že nestojí v přímé opozici, nýbrž se navzájem doplňují.

Vzhledem ke všem výše zmíněným nedostatkům, ale i nesporným přednostem, diplomovou práci Bc. Martina Kubeny doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **velmi dobře až výborně** (14-16b.) v závislosti na průběhu obhajoby.

Otázky k obhajobě

Bylo by možné aplikovat podobnou metodu například na literární díla? Jaká by z takového postupu plynula omezení?

Dala by se práce rozšířit o oblast etické hodnoty přírody? Jsou tyto sféry (estetická a etická) v analyzovaných dílech propojené?

Mohl by výzkum pokračovat například sběrem dat od diváků a analýzou jejich dojmů a preferencí?

V Praze 12. června 2024



Tomáš Mašek